

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 46

4/2012

Budúcnosť vidieka

Vidiek zaberá priestor medzi mestami a ucelenými komplexmi lesnej krajiny. Tvorí celostnú sieť menších ľudských sídel a technických diel, obklopených poľnohospodársky využívanou krajinou. Vidiecka krajina má dávne historické zázemie, počiatky jej formovania spadajú do neolitu. Jej dominantnou funkciou je poľnohospodárska výroba a produkcia potravín, čo je rozhodujúci faktor existencie človeka a spoločnosti. Preto pôda a územia boli od minulosti až po súčasnosť predmetom hospodárskeho záujmu, ale aj lokálnych sporov i medzinárodných konfliktov. Vidiecka krajina prechádzala v histórii vlastníckymi zmenami, procesmi rozdeľovania i sčelovania, ale aj zmenami poľnohospodárskych technológií. Tieto zmeny sú prirodzené, alternatívne a sú odrazom socioekonomických fenoménov ľudskej spoločnosti. Úspech a rozvoj striedajú stagnácie alebo pády, kedy sa hľadajú východiská a cesty racionálneho riešenia.

Aj v období posledných dvadsiatich rokov prechádza vidiecka krajina a vidiecke sídla Slovenska výraznými zmenami. Existujúce prístupy a podporné programy sú zamerané dvomi smermi. Obnova a revitalizácia nesú znaky a hodnoty tradícií v pestovateľských a spracovateľských technológiách, v kultúre, architektúre, gastronómii, remeslách i v záhradných a parkovo-architektonických úpravách. Druhá línia premeny dediny smeruje k progresívnemu rozvoju, novátorstvu, modernizácii vo všetkých horeuvedených smeroch. Zreteľné sú prvky a snahy o priblíženie sa hodnotám, úrovni bývania a životného štandardu v mestách. Dediny často nadobúdajú novú tvár, do ich štruktúry sa premietajú idey environmentálnej kvality, ekologickej stability, progresívnej architektúry domov, obnovy a premeny verejných priestranstiev, tvorby kultúrneho a estetického prostredia cestou parkových úprav, rozvoja cestovného ruchu a agroturizmu.

Nesmieme pritom zabudnúť, že dedina je reprezentatívnym vidieckym sídlom nielen slovenského, ale celého európskeho priestoru. Má svoje historické zázemie, nesie znaky minulosti, ktoré majú charakter kultúrneho dedičstva. Každý región slovenského vidieka je odlišný, neopakovateľný. Je produktom relatívneho ohraničenia, ale tiež obohatený o prvky komunikácie so susednými regiónmi. Ak vyslovíme mená regiónov ako Tekov, Hont, Turiec, Liptov, Orava či Slovácko alebo Valašsko na Morave, cítime v nich odlišné znaky, ale aj odlišné a veľmi bohaté hodnoty. Dedina by sa nemala brániť rozvoju a osvojovaniu si progresívnych prvkov súčasnosti. Nesmie zabudnúť na zachovanie znakov a hodnôt minulosti, ktoré sa formovali tvorivým myslením a rukami jej obyvateľov počas dlhého historického obdobia.

V hlavných príspevkoch monotémy je snaha predstaviť existujúci stav vidieka, teoretické východiská a zásadné prístupy jeho obnovy a rozvoja, uviesť tiež príklady riešení s tradičným i novodobým prístupom, prípadne hybridným systémom.

Ján Supuka

Obsah

- J. Supuka:** Tradície, prístupy a možnosti obnovy a rozvoja vidieka 171
- Z. Izakovičová:** Kvalita životného prostredia vidieckych sídel Slovenska 176
- M. Moyzeová:** Trvalo udržateľný rozvoj a kvalita životného prostredia vidieckych sídel 180
- A. Salašová:** Princípy obnovy a rozvoja vidieka v Českej republike 186
- B. Matáková:** Duchovné hodnoty vidieckej krajiny v Českej republike a na Slovensku 193
- M. Šarafín:** Budúcnosť vidieka v spektre architektúry – dedina verus mesto 199
- M. Bihuňová, R. Štěpánková:** Trendy a prístupy v podpore a rozvoji vidieckeho cestovného ruchu 204
- L. Feriancová, G. Kuczman, A. Tóth:** Prístupy a príklady riešenia verejných priestranstiev dedín 209
- A. Salašová:** Ochrana krajinného rázu a rozvoj valašské dediny 214

Aktuality

- M. Lakanda:** Program obnovy dediny na Slovensku 220

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 46

4/2012

Contents

J. Supuka: Traditions, Approaches and Possibilities of Restoration and Rural Development.....	171
Z. Izakovičová: Environmental Quality of the Slovak Rural Settlements	176
M. Moyzeová: Sustainable Development and Environmental Quality of Rural Settlements	180
A. Salašová: Principles of Village Restoration and Development in the Czech Republic	186
B. Matáková: Spiritual Values of Rural Landscape in the Czech Republic and Slovakia.....	193
M. Šarafín: Future of the Rural Landscape in View of Architecture – Village versus City.....	199
M. Bihuňová, R. Štěpánková: Trends and Approaches of Development and Services in Rural Tourism.....	204
L. Feriancová, G. Kuczman, A. Tóth: Solution Approaches and Examples of Public Spaces in Villages.....	209
A. Salašová: Landscape Character Protection and Wallachian Village Development	214
News	
M. Lakanda: Village Renewal Programme in Slovakia	220

Future of the Countryside

The countryside fulfils the space between the cities and the complexes of the forested landscape. It represents a compact network of the lesser settlements and technical constructions, which are surrounded by the agriculturally used landscape. The countryside landscape has deep historical roots – its forming is dating back to the Neolithic period. Its major function is to produce foodstuffs, what is ultimate factor for existence of mankind and its society. Therefore, some lands and territories have been the subject of economic concern and various local controversies or even international conflicts. In the course of time, the countryside landscape has undergone various changes in ownership, management and applied agricultural measures. These changes are natural and reflect particular socioeconomic phenomena of human society. The success and boom alternate with decline or collapse, when the ways of reasonable solution are looked for.

Countryside landscape and settlements in Slovakia have undergone noticeable changes also in the last two decades. The existing approaches and supporting programs are focused in two directions. Recovery and revitalization of countryside carry features and values of traditions included in production and processing technologies, culture, architecture, gastronomy, handicrafts and gardening as well as park-architectonic arrangement. The second way how the village is changed lies in progressive development, innovation and modernization of all above mentioned aspects. There is an evident tendency to approach the urban housing and life standards. The villages are often getting a new face. To their structure, there are projected the ideas of environmental quality, ecological stability, progressive house architecture, recovery and transformation of public space, creation of cultural and aesthetic environment by park arrangement, development of tourists and agrotourism.

Nevertheless, we can't forget that the village is a representative countryside settlement not only in Slovakia, but in the entire European region. It has its own historical background, it carries the signs of the past, which have the character of cultural heritage. Every single region of the Slovakian countryside is distinct and unrepeatable. It is a product of relative isolation, but on the other hand, it is also enriched by communication with the neighbouring regions. When saying the names of the regions as Tekov, Hont, Turiec, Liptov, Orava or Slovácko and Valašsko (Wallachian) in the Moravia, we can feel different features and specific values. A village should not defend against development and adoption of progressive contemporary features. At the same time, it cannot forget to conserve features and values of the past, which were formed by creative thinking and the hands of its inhabitants during a long historical period.

The main papers of this monothematic issue are aimed to introduce the contemporary state of the countryside, theoretical background and essential approaches to its recovery and development, case studies using the traditional, innovative or even combined approaches.

Ján Supuka